

DE INTERNATIONALE BESTSELLER

ANNE JACOBS
DE BELOFTE
VAN HET
WEESMEISJE

*Een schitterende villa,
een liefdevolle familie
en dreigend onheil*

XANDER
ROMAN

1

Augsburg, mei 1935

HET WAS IETS VOOR TIENEN 's ochtends. De slaapkamers van de familie waren in orde gemaakt, de badkuipen waren schoongemaakt en de voorbereidingen voor het middagmaal waren getroffen. Nu hadden de personeelsleden tijd om in de keuken een kop koffie met melk te drinken en een hapje te eten. Ze waren tenslotte al sinds half zes op.

‘Nou, hèhè, daar komt de postman eindelijk aangefietst,’ zei Auguste. Ze stond bij het keukenraam en keek uit over de oprijlaan van de villa.

‘Hij doet onze villa altijd pas helemaal als laatste, waardoor de meeneer en mevrouw de post pas tijdens hun middagmaal op tafel hebben,’ bromde Fanny Brunnenmayer, de kokkin.

‘Ik zal hem vandaag eens vragen of hij bezorger is bij de Rijkspost of de Slakkenpost,’ zei Humbert.

Hanna, die net de mand met de broodjes die de familie niet had opgegeten op de lange keukentafel wilde zetten, bleef geschrokken staan. ‘Wees voorzichtig, Humbert,’ waarschuwde ze angstig. ‘Met die man valt niet te spotten. Hij schijnt al mensen te hebben aangegeven.’

Het irritante aan de ‘postman’, zoals ze hem inmiddels hadden

gedoopt, was zijn demonstratieve Hitlergroet. Elke keer als hij het voorplein van de villa opreed, stak hij zijn rechterarm omhoog en riep hij ‘Heil Hitler’. Het was helemaal op de Haagstraat te horen. En als de door de regering voorgeschreven begroeting niet op de juiste wijze werd beantwoord, kon hij heel onaardig worden. Eergisteren had hij tegen Hanna, die vriendelijk ‘goedendag’ had gezegd, gedreigd dat ze de koppige katholieken ook nog wel zover zouden krijgen. Wat natuurlijk belachelijk was, maar het had wel indruk gemaakt op Hanna.

‘Hij is er bijna,’ zei Auguste. ‘Ik ga wel. Mij kan hij niks maken. Ik zeg vriendelijk “Heil Hitler” en als hij vindt dat ik daarbij mijn rechterarm moet optillen, zeg ik dat ik last heb van artrose en zelfs niet aan mijn neus kan krabben.’

‘Hij steekt zijn arm al op,’ zei Liesl. ‘Terwijl hij nog niet eens is afgestapt...’

‘Jezus!’ gilde Hanna. ‘Dat gaat niet goed!’

‘Het is niet te geloven!’ jubelde Humbert. ‘Ha, zijn stuur is verbogen! Net goed. Languit in het bloemperk. Met zijn kop tegen de stoeprand!’

‘Jezus Maria!’ hoorden ze Auguste roepen. ‘U hebt zich toch hopelijk niet bezeerd? Weet u, ik dacht al: met zo’n zwaarbeladen fiets moet u wel beide handen aan het stuur houden, want voor u het weet verliest u uw evenwicht. U moet eerst van uw fiets afstappen, zodat u vaste grond onder uw voeten heeft voordat u de Hitlergroet...’

‘Dat heeft er niets mee te maken!’ gromde de man. ‘Er lag iets op de weg. Ik ben uitgegleden!’

In de keuken hadden ze leedvermaak, maar Hanna kreeg uiteindelijk medelijden. Ze pakte een schone vaatdoek uit de kast, hield hem onder de kraan en bracht hem naar Auguste. De anderen keken door het raam terwijl de postbode zijn gezicht afveegde en telkens zijn neus betastte. Daarna zette hij zijn fiets weer overeind. Het voorste spatbord was verbogen.

‘Dit blijft niet zonder gevolgen,’ dreigde hij. ‘Daar kunt u op rekenen. Er is een val voor me opgezet. Er lag iets op de weg!’

‘Moet je kijken hoe hard hij wegfietst,’ zei Liesl. ‘Hij is ziedend van woede.’

Auguste kwam met een tevreden gezicht in de keuken terug. ‘Dat krijg je ervan als je met je neus in de wind fietst,’ zei ze grinnikend. ‘Ik heb tegen Christian gezegd dat hij snel het voorplein moet vegen.’

‘Waarom moet Christian het voorplein vegen?’ vroeg Fanny Brunnenmayer.

‘Omdat er split ligt.’

‘Split?’

‘Och, hemel,’ riep Liesl geschrokken. ‘Christian wilde vanochtend vroeg de twee gaten in de oprijlaan opvullen. Waarschijnlijk is er wat split uit de kruiwagen gevallen...’

‘Dan is de postman...’ stamelde Hanna. ‘Dan is de arme man over het split uitgegleden...’

Fanny Brunnenmayer wierp een blik op de keukenklok en keek daarna snel naar de anderen. ‘Waar is Else eigenlijk?’

Else was niet voor het tweede ontbijt verschenen. Dat was hun in de drukte helemaal niet opgevallen. Vooral ook omdat Else toch meestal slapend aan tafel zat en je haar wakker moest maken voor het eten. Else werd oud. Het lukte haar amper nog om een kamer in orde te maken en bij het tapijtkloppen hielp ze allang niet meer mee. Maar in de villa werden personeelsleden niet vanwege ouderdom weggestuurd. Else hoorde erbij. Ze deed het werk dat ze nog kon doen, zat met de anderen in de keuken en sliep nog altijd in haar zolderkamertje.

‘Vanochtend was ze er nog,’ zei Humbert.

‘Ja. We zijn samen naar de eerste verdieping gegaan,’ zei Auguste. ‘Ze ging naar de kamer van de meneer en mevrouw om de bedden op te maken en ik ging naar de aanbouw om de kinderen klaar te maken voor school.’

Hanna had in de rode salon en de wintertuin opgeruimd, waar de familie de vorige avond had gezeten. De herenkamer werd al dagenlang niet meer gebruikt. In de kamers van de ‘jongelui’, oftewel Dorothea en Leopold, hoefde alleen een beetje gestoft te worden, want die werden momenteel niet bewoond. Leo had vorig jaar zijn eindexamen gehaald en studeerde nu muziek en compositieleer in München. Zijn zus Dorothea was vlak voor haar eindexamen – tot ontzetting van haar moeder – van school gegaan om in Berlijn-Staaken een opleiding tot piloot te volgen. De dure opleiding werd gefinancierd door tante Elvira, die inmiddels helemaal aan het leven in de villa was gewend en erg enthousiast was over Dorothea’s vliegambities.

‘Ik ga even kijken,’ zei Hanna en ze dronk snel haar koffie op. ‘Straks is Else nog ergens in slaap gevallen.’

De bel van het terras rinkelde. Die was voor Auguste, die zuchtend opstond. Mevrouw Elisabeth zat met haar echtgenoot in de zon en wilde waarschijnlijk nog een kan limonade en vers gebak. Toen ze bij de deur naar de hal kwam, verscheen Hanna bij de personeelsgang met Else aan de hand, die helemaal wanhopig was.

‘Daar ben je, Else!’ riep Auguste. ‘Waar had jij je verstopt? We misten je al.’

Else snikte en veegde haar tranen met de rug van haar hand weg. ‘Dat dit me op mijn oude dag moet overkomen...’ zei ze huilend. ‘Vertel het alsjeblieft niet tegen de meneer. Ik schaam me dood...’

‘Drink nou eerst maar eens een kopje koffie met melk, Else,’ zei Hanna sussend. ‘Niemand heeft iets gemerkt, want we hebben je op tijd gevonden.’

Aan de andere kant van de tafel zat Christian. Hij at het laatste broodje en dronk peinzend zijn koffie op. Ook hij had een slecht geweten, want hij besefte inmiddels wat hij had aangericht.

‘Ik heb iets te veel scheppen split op de kruiwagen geworpen,’ bekende hij.

‘Het geeft niet, Christian,’ zei Liesl troostend. Ze was al opgestaan

en stond nu aan het fornuis om de uien voor de goulash aan te bakken. ‘Het is niet jouw schuld dat die sukkel niet kan fietsen.’

‘En wat als hij aangifte gaat doen?’ vroeg Christian bezorgd. ‘Hij heeft toch al de pik op ons. Weet je nog dat hij er in april een hele toestand van maakte omdat we de hakenkruisvlaggen niet hadden gehesen?’

In eerste instantie waren ze de vlaggen ter ere van de verjaardag van de Führer vergeten, maar later hadden ze ze alsnog gehesen. Ook de familie Melzer had het nieuwe regime moeten accepteren, dat het land inmiddels stevig in de greep had. Alleen al vanwege de fabriek, die de economische crisis slechts met moeite te boven was gekomen. Als ze zich niet duidelijk op het nationaalsocialisme oriënteerden, zou het lastig worden om nog orders te krijgen. Er waren twee jaar geleden nare dingen gebeurd, toen Adolf Hitler tot rijkskanselier was gekozen en de nationaalsocialisten al gauw de meerderheid hadden gekregen bij de rijksdagverkiezingen. Slechts een paar dagen later begon overal de ‘nationale revolutie’, zoals de nazi’s het noemden. Ook in Augsburg waren talloze mensen gearresteerd. ‘Hechtenis ter bescherming van de staatsveiligheid’ noemden de nazi’s het als ze iemand die hun niet zinde ’s nachts of zelfs op klaarlichte dag naar de gevangenis bij Katzenstadel brachten en vandaaruit naar het concentratiekamp Dachau. Dit was vooraanstaande burgers overkomen, gemeenteraadsleden van de SPD en de KPD, vakbondsfunctionarissen, maar ook eenvoudige arbeiders. Ook in de textiel fabriek Melzer waren een paar mensen opgehaald en de meeste hadden ze tot op de dag van vandaag niet meer teruggezien. Alleen meneer Winkler, die al snel was opgepakt, hadden de Melzers het concentratiekamp Dachau met de hulp van goede vrienden kunnen besparen. Maar de nazi’s hadden hem pas na vier weken uit de Katzenstadel vrijgelaten. Toen mocht mevrouw Elisabeth haar echtgenoot ophalen. Humbert had de auto bestuurd en hij zag de bevrijde gevangene nog steeds voor zich. ‘Hij was sterk vermagerd,’ had hij verteld. ‘Zijn haar was eraf geschoren en hij had builen in

zijn gezicht. Ze hebben hem geslagen. Met hun laarzen in zijn gezicht getrapt. Iedere zware misdadiger wordt beter behandeld dan de arme kerels die ze nu in het holst van de nacht afvoeren.'

Sindsdien woonde meneer Winkler als een gevangene in de villa. Hij durfde de stad niet meer in en bracht de tijd met zijn familie door. Hij ging hooguit naar de paardenstallen van tante Elvira, waar zijn kinderen leerden paardrijden. En 's avonds, had Auguste verteld, schreef hij een of ander 'geleerd' boek. In de fabriek, waar hij vroeger de boekhoudafdeling had geleid, mocht hij zich niet meer vertonen.

'Het is een schande,' zei Fanny Brunnenmayer vaak. 'Hij bedoelde het alleen maar goed met zijn communistische ideeën. Meneer Winkler is een goed mens, hij zou nog geen vlieg kwaad doen.'

'Ik denk dat we blij mogen zijn dat hij in elk geval weer bij ons terug is,' zei Humbert.

Na de eerste schrik hadden ze zich voorzichtig aan de nieuwe omstandigheden aangepast. Ze hadden geen andere keus, het leven ging door. In de fabriek ging het nu beter, ze hadden arbeiders aangenomen, de weverij kreeg weer orders en de schulden waren afbetaald. Maar er was nog wel werktijdverkorting. Met de textielindustrie ging het nog lang niet zo goed als met andere branches in Augsburg. Vooral met vrachtwagenfabrikant MAN ging het erg goed, daar draaiden ze inmiddels overuren. Maar in elk geval maakte niemand zich nog zorgen dat de personeelsleden van de villa een vreemde familie moesten gaan bedienen of zelfs werkloos zouden worden. De kokkin was blij dat er weer grote voorraden waren en ze de familie naar hartenlust met allerlei gerechten mocht verwennen. En ze kon haar kookkunsten nu aan Liesl doorgeven, die al sinds vier jaar met tuinman Christian was getrouwd en een belangrijke plaats in de keuken van de villa innam. Voorlopig had zich bij Liesl nog niets aangediend en daar was Fanny Brunnenmayer erg blij om, want anders had Liesl haar baan in de villa misschien opgegeven. En dat zou erg jammer zijn, want ze had veel talent voor de kunst van het koken.

‘Jullie kunnen maar beter geen kinderen nemen,’ zei de kokkin. ‘Jullie hebben immers allebei een goede baan en dus geen tijd om een kind op te voeden.’

Maar iedereen wist dat Liesl en Christian heel graag een kind wilden. De ooievaar weigerde echter bij Liesl op bezoek te komen.

Vandaag had Christian haast, want hij wilde zo snel mogelijk weer naar buiten, het park in. Hij moest de bloemperken bij het terras opnieuw beplanten. Alleen Else, Liesl en Fanny Brunnenmayer bleven in de keuken achter.

‘Er is een auto het voorplein opgereden,’ zei Else.

‘Dat zal de meneer zijn,’ zei Liesl. ‘Maar dan is hij vandaag wel erg vroeg thuis...’

‘Het is niet de auto van de meneer,’ sprak Else haar tegen. ‘Het is bezoek.’

‘Bezoek?’ bromde de kokkin. ‘Alsof ik het aanvoelde. Ik heb een paar extra knoedels gemaakt en de goulash moeten we aanlengen. Wie is het, Else? Kun je dat vanuit het raam zien?’

Else liep naar het keukenraam en zei dat er een dame was uitgestapt.

‘Een erg dunne dame, maar ze draagt dure kleren. En ze heeft een chauffeur. Hij houdt het portier voor haar open en maakt een buiging alsof ze een koningin is. Nu draait hij zich om... Hé, volgens mij ken ik hem... Is dat niet... de Rus?’

‘Wat voor een Rus?’ vroeg Liesl.

Maar Fanny Brunnenmayer had het begrepen.

‘Is dat soms Grigorij? Die onze Hanna ooit heeft verleid en daarna ook met Auguste flirtte? Als hij het is, weet ik ook wie er uit de auto is gestapt.’

Liesl had die verhalen alleen van horen zeggen. Ze haalde haar schouders op en roerde in de goulash. ‘Wie is er dan uitgestapt?’ vroeg ze over haar schouder.

‘Serafina, het loeder,’ antwoordde Fanny Brunnenmayer. ‘Ze heeft Grigorij als chauffeur aangesteld toen ze van Maydorn is teruggekomen.’

‘Serafina Grünling,’ zei Else verbaasd. ‘Die hier in de villa een tijde gouvernante is geweest, toen ze nog Von Dobern heette?’

‘Precies, die,’ zei de kokkin en ze scheidte de laatste knoedel op de grote schaal. ‘Alleen is haar huwelijk met Grünling voorbij. Ze is van hem gescheiden.’

‘Waarom?’ vroeg Else verbaasd. ‘Ze is toch rijk geworden toen ze met hem trouwde?’

‘Dat wel,’ zei Fanny Brunnenmayer. ‘Maar Grünling is een Jood.’

‘O,’ zei Else, alsof dat een logische verklaring was. ‘En wat zou ze hier in de villa willen?’

‘In elk geval niets goeds!’ bromde Fanny Brunnenmayer en ze stond kreunend op om de knoedels in het kokende water te leggen.

2

LISA WAS BESLIST NIET ontevreden met de huidige situatie. Na de verschrikkelijke angst die ze om Sebastian had uitgestaan, de slapeloze nachten en de eindeloze tranen was ze blij dat hij weer bij haar was. Ze had hem liefdevol verzorgd en was als een moeder en een verpleegster voor hem geweest. Ze had hem verweten dat hij haar waarschuwingen niet ter harte had genomen en de KPD niet op tijd had verlaten. Hij was zo mak als een lammetje, wat ze heel ontroerend vond. Alleen met de liefde wilde het niet meer zo lukken. De verschrikkelijke belevenissen in de gevangenis hadden iets van zijn mannelijkheid kapotgemaakt. Niet lichamelijk, wat dat betreft was alles in orde, maar vanbinnen was er iets gebroken.

‘Wees niet boos op me, liefste,’ zei hij ’s avonds tegen haar. ‘Maar het is zo’n chaos in mijn hoofd dat ik denk dat ik je teleur zou stellen. Laten we nog eventjes wachten.’

De KPD bestond niet meer en de politie had het communistische arbeidershuis in de Mittelstraat gesloten. Ze vond het ook niet erg dat er nu een einde was gekomen aan Sebastians overrijverige inzet in de fabriek als chef van de boekhouding, omdat hij de hele dag weg was geweest en vaak ook nog ’s avonds met Paul in de herenkamer had gezeten om bij een glaasje cognac over zaken te praten. Nee, in die tijd had ze niets aan haar geliefde gehad, hooguit op zondag,

maar dan had hij zich meer met de kinderen beziggehouden dan met zijn echtgenote.

Het was vandaag erg warm op het terras, vooral nu het al bijna middag was. Lisa had haar breiwerkje meegenomen en twee parasols opgezet. Sebastian was er vanuit de bibliotheek met een boek onder zijn arm bij gekomen.

‘Wat lees je, lieverd?’ vroeg ze, ijverig met de breinaalden tikkend.

‘*Im Westen nichts Neues* van Erich Maria Remarque...’

‘Hemel,’ zei ze en ze bekeek nauwkeurig de sokken die ze breide. ‘Je kiest altijd zulke zware boeken uit, lieverd. Wil je even de streng wol voor me vasthouden? Ik moet het tot een bolletje oprollen.’

‘Dat doe ik graag, liefste. Ik wil alleen even het hoofdstuk uitlezen,’ zei hij en hij nam zijn bril af om het zweet van zijn voorhoofd te vegen. ‘Deze roman is vreselijk spannend, want hij beschrijft hoe een oorlog alle cultuur en ethiek kapotmaakt en het beest in ons losmaakt.’

Lisa huiverde en moest de steken op haar breinaalden nog een keer tellen.

‘Wat lees jij gruwelijke boeken,’ zuchtte ze.

‘Ook gruwelijke dingen zijn leerzaam,’ zei hij en hij richtte zich weer op zijn boek. ‘We zouden er allemaal aan moeten werken dat er nooit meer oorlog komt. In plaats daarvan moet de mensheid een manier vinden om in vrede en gerechtigheid met elkaar te leven.’

Lisa zuchtte, want ze vreesde dat hij weer over zijn theorieën over de communistische wereldrevolutie zou beginnen. Ze legde het breiwerkje terug in de mand en stond op om op de elektrische bel te drukken, die naast de deur van het terras was aangebracht.

‘Wat is het vandaag heet,’ zei ze. ‘Auguste moet je strohoed brengen en nog een karaf limonade met ijsklontjes.’

‘Ach, laat maar, liefste. Ik kan mijn strohoed ook zelf halen...’

‘Maar nee,’ zei ze hoofdschuddend en ze drukte op de bel. ‘Dat is Augustes taak. Je doet het personeel geen plezier als je hun werk

afpakt, begrijp je dat? Iedereen heeft recht op werk, ook ons personeel. Wat denk je dat er zou gebeuren als ik naar de keuken ging om een middagmaal klaar te maken? Ik denk dat de kokkin me zou stenigen.'

Hij zette zwijgend zijn bril op en keerde met een gefronst voorhoofd terug naar het verhaal van de wereldoorlog. Lisa's rieten stoel kraakte toen ze weer ging zitten. Het getik van de naalden en het gekwetter van een paar mussen vulden de zomerse middagstilte. Plotseling klonk er nog een ander geluid.

'Bedankt, ik weet de weg!' hoorden ze een vrouwenstem zeggen.

'Maar... maar moet ik u niet aankondigen, mevrouw?'

'Dat is niet nodig. Mijn god, wat is het uitzicht door de open terrasdeuren op het park toch mooi! Het spel van het licht in de struiken! Hier, neem mijn hoed aan, Hanna!'

Lisa liet van schrik twee steken vallen en Sebastian keek verbaasd op toen de bezoeker over de drempel stapte. Serafina von Dobern, de voormalige echtgenote van advocaat Grünling, had een triomfantelijk lachje op haar smalle gezicht. Achter haar verscheen de zeer ongelukkige Hanna, die Lisa met haar blik en gebaren te verstaan gaf dat ze niet in staat was geweest om deze overval te verhinderen.

'Heil Hitler,' zei Serafina nadrukkelijk. Ze glimlachte eerst naar Lisa en daarna naar Sebastian.

Lisa en Sebastian zwegen verbluft na deze groet. Serafina von Dobern was geen onbekende in de villa. Vroeger was ze een van de beste vriendinnen van Lisa geweest, maar later bleek ze een intrigante te zijn, die vooral Marie het leven zuur had gemaakt. Nadat ze met advocaat Grünling getrouwd was, die een hoop geld aan de economische crisis had verdiend, had het echtpaar onder meer het landgoed Maydorn van tante Elvira gekocht.

Lisa had zichzelf na enkele seconden weer onder controle en liet zien dat ze haar kalmte wist te bewaren, zoals Alicia Melzer het haar dochters had geleerd.

‘Serafina!’ zei ze koel maar beleefd. ‘Wat verschaft mij de eer van dit onaangekondigde bezoek?’

Serafina had geen andere ontvangst verwacht, ze was tenslotte niet dom of naïef. Ze maakte een afwimpelend gebaar en vergrootte haar glimlach.

‘O, maak je geen zorgen, ik kom alleen eventjes langswippen. Ik ben sinds een tijdje betrokken bij de nationaalsocialistische welzijnzorg van Augsburg en hou me bezig met de organisatie van de winterhulp, een grote en belangrijke actie die door de regering en het hele Duitse volk wordt gesteund. Het viel me op dat onze plaquette nog niet aan de voordeur van de villa hangt...’

Dat lelijke ding kreeg iedereen die geld gaf voor de winterhulp. Het plaatje met de tekst ‘Wij hebben geholpen’ werd jaarlijks uitgegeven.

‘Hij hangt aan de keukendeur,’ zei Lisa vinnig. ‘We vonden het niet passend om daarmee onze mooie voordeur te ontsieren.’

‘Zozo,’ zei Serafina verontwaardigd en ze trok haar wenkbrauwen op. ‘Wat jammer dat ons vruchtbare en belangrijke werk zo weinig gewaardeerd wordt.’

‘We doneren regelmatig een aanzienlijk bedrag!’ zei Lisa, die meteen in de tegenaanval ging. ‘Overigens verbaast het me je weer hier in Augsburg te zien, Serafina. Ik dacht dat je inmiddels je liefde voor het landleven had ontdekt.’

Serafina’s blik dwaalde naar het boek dat Sebastian op zijn schoot had laten zakken. Had ze de titel gezien? Waarschijnlijk wel. Dat irritante mens ontging meestal niets.

Op dat moment verscheen Auguste op het terras om te vragen wat Lisa wenste. Ze keek Lisa begripvol aan. Net als alle andere personeelsleden had Auguste niet veel op met Serafina.

‘Wat kan ik voor u doen, mevrouw?’

‘Breng even de strohoed van mijn man, Auguste. Het is onaangenaam warm op het terras.’

‘Dat is waar, mevrouw,’ antwoordde Auguste. ‘De zon brandt

echt. Ik moet u van de kokkin zeggen dat het middagmaal geserveerd kan worden.’

‘Bedankt, Auguste...’

Serafina registreerde ongetwijfeld dat niemand haar een verfrissend drankje aanbood, laat staan voor het eten uitnodigde. Waarschijnlijk had ze daar ook niet op gerekend. Toch maakte ze geen aanstalten om weg te gaan. Ze bleef gelaten in de rieten stoel zitten, leunde naar achteren en sloeg haar benen over elkaar.

‘Ik hoorde dat je inmiddels ook gescheiden bent, lieve Serafina...’ zei Lisa.

Het lukte haar helaas niet haar vroegere vriendin in verlegenheid te brengen. Serafina hield beschermend haar hand tegen haar voorhoofd omdat de zon haar verblindde en gaf een verbazingwekkend openhartig antwoord.

‘Dat was niet meer dan logisch, lieve Lisa. Ik heb destijds uit nood besloten om met hem te trouwen, maar nu ons Duitsland met Adolf Hitler zo’n prachtige nieuwe toekomst tegemoet gaat, heb ik ingezien dat ik als Duitse vrouw onmogelijk met een Jood getrouwd kan zijn.’

Lisa herinnerde zich nog hoe het valse loeder de arme Grünling had gestrikt en ten slotte met hem was getrouwd. Terwijl ook advocaat Grünling geen kleine jongen was. Hij had tijdens de economische crisis, toen de Melzers net als vele anderen moesten vechten om te overleven, met allerlei dubieuze zaken zijn slag geslagen.

‘En je ex-man? Heeft hij Duitsland verlaten?’ vroeg Lisa.

‘Nou ja, ik heb zijn emigratie naar Amerika moeten betalen. Dat kostte helaas een hoop geld, maar ik ben nu eenmaal een goedgehartig mens en uiteindelijk ben ik ook blij dat ik hem niet meer hoef te zien. De herinnering aan deze... vergissing ligt mij nog steeds zwaar op de maag. Godzijdank kon ik bij de scheiding van zijn naam af komen en mag ik me weer Von Dobern noemen.’

Lisa was er even stil van en probeerde te begrijpen wat ze nu precies zei.

‘Heb ik dat goed begrepen? Heb jij zijn emigratie betaald?’

Serafina schonk haar een minzaam lachje. Daarbij viel het Lisa op dat ze zich nieuwe tanden had laten aanmeten. Ze waren smetteloos wit en leken bijna echt.

‘Natuurlijk,’ zei ze op een onschuldige toon. ‘Grünling heeft jaren geleden alles aan mij overgemaakt. Uit voorzorg en vanwege de belastingen, snap je? Nou, stel je voor, hij dacht toch werkelijk dat ik bedragen naar Amerika zou blijven overmaken, maar dat zal ik uiteraard niet doen. Waarom zou ik als Duitse vrouw een Jood in Amerika onderhouden? Dat kan niemand van mij verlangen.’

Wat een geniepig en gemeen mens, dacht Lisa. Die domme man had zijn hele vermogen aan haar toevertrouwd en had gedacht dat ze op z'n minst een deel ervan naar Amerika zou overmaken. Daar had hij zich flink in vergist. Serafina hield alles en hij moest maar zien hoe hij zich daarginds redde. Wat raar dat uitgerekend die sluwe vos Grünling zo naïef was geweest om zo'n rat te vertrouwen. Nou ja, soort zoekt soort.

Haar gedachten werden onderbroken door een klap. Het boek was van Sebastians schoot gegleden en op de tegels van het terras gevallen. Serafina keek op en nam de echtgenoot van haar vroegere vriendin nieuwsgierig op.

‘Ah, meneer Winkler! U was zo in uw boek verdiept dat ik het niet waagde u aan te spreken. Ik hoop dat het beter met u gaat.’

Het was niet helemaal duidelijk wat ze daarmee bedoelde, maar het was Serafina vast ter ore gekomen dat Sebastian Winkler als actief lid van de KPD gevangen had gezeten.

Het kostte Sebastian moeite om zich te beheersen. Lisa wist dat hij vreselijk geschokt was door wat hij zojuist had gehoord. En waarschijnlijk was het Serafina ook niet ontgaan.

‘Bedankt...’ zei Sebastian. Hij moest zijn keel schrapen. ‘Dank u dat u het vraagt.’

‘Het is in het leven altijd belangrijk om goede vrienden te hebben, nietwaar?’ zei Serafina. ‘De familie Melzer is in Augsburg natuurlijk

ook een instituut, hè? Iedereen steunt elkaar en blijft elkaar trouw, wat er ook gebeurt...'

Lisa stond op het punt om dat akelige mens met een breinaald te doorboren. Natuurlijk zinspeelde Serafina erop dat Sebastian door Pauls bemiddeling was vrijgekomen.

'Zo is het,' zei ze boos en ze stak vechtlustig haar kin omhoog. 'Wij Melzers weten wat familie betekent. Wij zouden niemand van onze familie onbemiddeld naar een vreemd land sturen, dat is in onze familie niet gebruikelijk!'

'Wat fijn!' zei Serafina hatelijk, die deze steek onder water heel goed had begrepen. 'Nou, dan wil ik jullie verder niet van jullie welverdiende middagmaal afhouden. Overigens is mijn verzoek, een gift voor de winterhulp, tot nu toe niet gehonoreerd. Klopt het dat er van de villa geen donatie zal komen voor deze heilzame instelling van onze regering?'

'Natuurlijk zullen wij doneren,' zei Lisa boos. 'Het bedrag wordt zoals gebruikelijk overgemaakt. Mijn broer zal daarvoor zorgen!'

Serafina stond op en streek met haar handen over haar rok, alsof de rieten stoel vies was.

'Ik zal de binnengekomen betalingen checken en jullie de nieuwe plaquette doen toe...'

Ze werd onderbroken doordat tante Elvira en Alicia bij de terrasdeur verschenen. Ze waren even bij de paarden geweest en waren nu terug in de villa voor het middageten.

'Kijk eens aan, wie hebben we daar?' riep tante Elvira met haar luide stem. 'Mevrouw Grünling is weer in Augsburg! Wat aardig dat u even in de villa langskomt. Hoe gaat het op het landgoed? Loopt alles op rolletjes?'

'Heil Hitler,' zei Serafina vriendelijk en ze knikte naar de dame. 'Het gaat prima op landgoed Maydorn, dat heeft mijn beheerder me gisteren nog schriftelijk medegedeeld. Zelf heb ik echter besloten om me uit het plattelandsleven terug te trekken en in een van mijn huizen in Augsburg te gaan wonen.'

‘Ik dacht al dat de landlucht niets voor u zou zijn,’ zei tante Elvira en ze keek op Serafina neer. ‘Een stadsmus blijft een stadsmus. Maar goed. Gaat u alweer of blijft u voor het eten?’

Van schrik kreeg Lisa de hik. Hoe kon tante Elvira dat nou vragen?

‘Hartelijk dank, maar ik heb haast,’ zei Serafina tot Lisa’s grote opluchting.

‘Nou, dan niet,’ zei tante Elvira schouderophalend. ‘Jammer, een stevige maaltijd had u goedgegaan, jongedame. U ziet er een beetje vermagerd uit.’

‘Dat lijkt maar zo, mevrouw,’ antwoordde Serafina koeltjes. ‘Ik ga er weer vandoor. Heil Hitler.’

‘Gods zegen!’ antwoordde Alicia, die het gesprek zwijgend had gevolgd en nu diep adem moest halen. Als overtuigd katholiek was het onverdraaglijk voor haar dat de nieuwe regering een groet voorschreef waarin God werd vervangen door Adolf Hitler.

Verder hield iedereen zich in totdat Serafina in de hal haar hoed had opgezet en de villa had verlaten. Daarna kon Lisa zich niet meer beheersen.

‘Hoe kun je dat gemene loeder nou voor het eten uitnodigen, tante Elvira? Weet je wat ze met haar man heeft gedaan?’

Ze werd onderbroken door de etensgong. Paul en Marie waren inmiddels in de hal gekomen en liepen allebei gehaast de trap naar de eerste verdieping op, waar Humbert in de eetkamer op de gong sloeg.

‘Ik ga even gauw bij de kinderen kijken,’ zei Sebastian en hij legde zijn boek op de tafel.

‘Ach, lieverd, Auguste is toch bij hen...’

‘Ik wil het echter zelf doen!’ hield hij vol. ‘Ik heb het Lotti beloofd.’

Lisa zuchtte. Voor zijn kinderen was hij er altijd. Hij speelde met hen, hielp hen met hun huiswerk en bedacht handige methodes om geschiedenis, natuurkunde of wiskunde uit te leggen. Als hij samen met zijn vrouw was, las hij een boek of een tijdschrift en liet hij zich slechts af en toe tot een gesprek overhalen. Ach, ze moest geduld

hebben. Maar soms vreesde ze dat hij niet meer van haar hield...

‘Wat heeft ze met meneer Grünling gedaan?’ vroeg Alicia terwijl ze de trap naar de eetkamer op liepen.

‘Later, mama,’ zei ze kortaf.

De geur van de goulash verzoende haar weer met haar lot. Iederen ging op zijn eigen plek aan tafel zitten en Sebastian kwam met Charlotte aan zijn hand binnen. Ze ging sinds Pasen naar school en was daar heel trots op. Haar broer had voorspeld dat school al gauw een hel zou zijn, maar Charlotte had hem voor gek verklaard. Het dikke blonde engeltje was een slanke zesjarige geworden, die met haar neef Kurt en haar broers in het park ravotte en in bomen klom. De tienjarige roodharige Johann was haar beschermer. Hij was een kleine vechtersbaas, wat hem vaak een preek van zijn vader opleverde. Hanno was inmiddels acht. Hij haalde hoge cijfers op school zonder dat hij er veel moeite voor hoefde te doen en zat bijna altijd met zijn neus in een boek. Kurt, de negenjarige nakomeling van Paul en Marie, was tot zijn vaders vreugde een enthousiaste technet die elk apparaat volledig uit elkaar haalde en weer in elkaar zette. Qua uiterlijk leek hij steeds meer op zijn moeder: zijn haar, dat eerst licht was, was veel donkerder geworden en hij had ook Maries mooie bruine ogen geërfd.

Serafina’s bezoek werd maar kort genoemd. Lisa weidde in het bijzijn van de kinderen niet uit over de details. Ze moesten voorzichtig zijn.

‘Het bevalt me niet dat deze “dame” telkens zomaar even langskomt,’ zei Marie.

‘Mij ook niet,’ zei Paul. ‘Maar als het dan zo is, zullen we haar beleefd behandelen. Zeker omdat ze blijkbaar een functie heeft bij de plaatselijke afdeling van de winterhulporganisatie.’

Paul had zich goed hersteld van de ontsteking aan de hartspier van vijf jaar geleden. Hij liep nu tegen de vijftig, was een paar kilo zwaarder geworden en wijdde zich met veel ijver aan de textielfabriek. Godzijdank ging het bergopwaarts. De machines draaiden

weer. De orderportefeuille was nog wel zwak, maar Paul zag de toekomst met vertrouwen tegemoet. Marie had gearzeld om haar atelier in de Karolinenstraat weer te openen. Ze was enorm geschrokken toen Paul was ingestort en had heel lang gevreesd dat hij er een blijvende hartkwaal aan over had gehouden. Maar gelukkig was dat niet zo. Sinds twee jaar bestond Maries modeatelier weer. Ook de naaisters waren teruggekeerd, alleen mevrouw Ginsberg ontbrak. Zij en haar zoon Walter waren van Iowa naar New York verhuisd, waar ze een klein kleermakersatelier had geopend en Walter zijn opleiding tot violist voortzette. Het briefcontact was sinds ze geëmigreerd waren gelukkig nooit gestopt.

‘Lieve mensen,’ zei Paul en hij schoof zijn lege dessertbordje aan de kant. ‘Voordat ik weer naar de fabriek terugga, heb ik nog goed nieuws te vertellen. Dodo heeft vanochtend vroeg gebeld.’

‘Uit Berlijn?’ riep Lisa. ‘Och, hemel, heeft ze soms...’

‘Ze heeft het A2-brevet ook cum laude gehaald!’ zei Marie, die het grote nieuws al had gehoord. ‘Gisteren was het examen. Ze heeft het ’s avonds met haar vriendinnen gevierd en pakt nu haar spullen in. Ze komt overmorgen.’

Tante Elvira hief haar glas, waarin nog een restje rode wijn zat. ‘Op onze Dodo!’ riep ze enthousiast. ‘Ik wist dat die meid het zou halen. Dus ze komt overmorgen thuis? Nou, dan is een beloning wel op zijn plek.’

‘Het was heel genereus van je, tante Elvira, dat je de dure opleiding van onze dochter hebt betaald,’ zei Marie. ‘Laat de beloning alsjeblieft aan ons over.’

‘Als jullie dochter een motorvliegtuig wil kopen...’

‘Dat hadden we nu niet direct in gedachten.’

Lisa zag dat Paul en Marie een bezorgde blik uitwisselden. Een eigen vliegtuig was Dodo’s grootste wens. Daarmee zou ze in binnen- en buitenland aan wedstrijden deel kunnen nemen of een sponsor kunnen vinden die een spectaculaire langeafstandsvlucht voor haar betaalde.

‘Maar die meid wil vast niets liever dan een eigen vliegtuig!’ wond tante Elvira zich op. ‘En ik heb het geld ervoor. Wat is dan het probleem?’

‘Je kunt beter wat zuiniger zijn met je vermogen, tante Elvira,’ raadde Paul haar aan. ‘Je weet nooit of er weer slechte tijden komen.’

‘Onzin!’ zei tante. ‘Ik heb nog genoeg poen van de verkoop van het landgoed op de bank. Bovendien gaat het heel goed met de paardenfokkerij.’

Nu mengde Alicia zich ook in het gesprek. ‘Luister, Elvira. Het is heel lief van je dat je het aanbiedt, maar ik vind dat je niet tegen de wil van haar ouders in voor Dodo een vliegtuig kunt kopen.’

Alicia was de enige in de villa naar wie tante Elvira soms luisterde. Ze leunde op haar stoel naar achteren en zei ontstemd: ‘Maar die meid is toch zo...’

Paul gaf zijn moeder een dankbare knipoog en Lisa vermoedde al dat hij ook nog een troef achter de hand had.

‘Ik denk dat Dodo niet teleurgesteld zal zijn als ze ons cadeau ziet, tante Elvira.’

‘Jullie cadeau?’ vroeg Elvira verbaasd.

Ook de kinderen waren nu een en al aandacht, want cadeaus waren altijd interessant. Lisa schraapte onopvallend het laatste restje chocoladepudding uit haar schaalte. Ze had nog een keer opgeschept.

‘Wat voor een cadeau krijgt Dodo dan?’ vroeg haar kleine broertje Kurt.

Paul glimlachte naar Marie. Het was duidelijk dat ze alles samen hadden besproken en voorbereid.

‘Dodo krijgt van ons een caravan,’ zei Paul. ‘En omdat ze ook haar vrachtwagenrijbewijs heeft, kan ze ermee rondrijden en Duitsland leren kennen.’

De caravan, die achter een automobiel gehangen kon worden, was een heel nieuwe uitvinding. Iets voor zwervers en benzinezigeuners, had Sebastian onlangs minachtend gezegd. Maar voor veel mensen

in Duitsland gaf deze 'mobiele woonkamer' een groot gevoel van vrijheid.

'Nou ja,' zei tante Elvira. 'Heel leuk. Maar een vliegtuig is toch heel wat anders!'